

Barokk kori pékkemence bemutatótér létesítés a Ráth-házban

PÁLYÁZAT

Papnövelde u. 2. sz. társasház

1053 Budapest, Papnövelde u. 2.

Tel.: +36/30/9-642-169

Mail: attila.jeney@gmail.com

Web: <http://papnovelde2.hu/>

A Belváros szívében, a Papnövelde utca 2. szám alatt található klasszicista stílusú lakóházat *Hild József* építette *Ráth Károly* megbízásából 1841-ben két barokk kori épület felhasználásával. A *Ráth* birtokában lévő egyik épület, a mai Veres Pálné utcai oldalon, egyemeletes, a másik, a mai Cukor utcai oldalon, földszintes volt. Az előbbiben működött az Arany Oroszlán Patika, melynek a pincéjében gyógynövényeket, korábban bort is tárolhattak, az utóbbi alatt egy nagyméretű – a maga nemében egyedülálló, ipari műemléknek számító – *pékkemencét* találunk ma is, Pest talán legrégebbi kemencéjét. Nem kizárt, hogy egy további, egykor a telken álló épület maradványait is felhasználta Hild a munkálatok során, amire a pince meglehetősen bonyolult kialakítása utal.

1. ábra Hild József

2. ábra Ráth Károly

Ráth Károly, az építető, jogász, várospolitikus volt, később az egyesített főváros, Budapest első főpolgármestere, aki ezt a címet több mint húsz éven keresztül, 1873-tól egészen haláláig viselte.

A házról készült rajzokat, fotókat inkább a szomszédos épületeknek köszönhetjük. A szomszédban állt a *Zichy-palota*, utána a pesti egyetem nyomdája, túloldalon a szeminárium, melynek az utca a nyelvújítás kori nevét köszönheti. Először a nyomdát bontották le, majd a palota lett a városfejlesztés „áldozata”, helyén ma az *Apáczai Csere János Gimnáziumot* találjuk.

A Papnövelde utca 2. számú ház a barokk alapok ellenére nemes arányaival Hild egyik legtisztább, legharmonikusabb klasszicista épülete. Különösen szép az íves lépcsőházban a fabábos korlát

kecses balusztersora, nyugalmat, kiszámíthatóságot sugall az egyszerű, minden felesleges díszítést mellőző pálcarács korlát az emeleteken. A süttöi vörös mészkőből készült függőfolyosókat szépen ívelt kőkonzolok tartják.

3. ábra A Ráth-ház belülről

lapotnak megfelelően.

A Papnövelde utca 2., a Ráth-ház természetesen műemlék. A lakók saját erejükből igyekeznek értékeit megőrizni, amennyire ez lehetséges, hírt adni róla, és bemutatni az érdeklődők számára, például a Kulturális Örökség Napjai alkalmából.

A 2011. évi Kulturális Örökség Napjai alkalmával a házat meglátogató vendégek meglepő érdeklődést mutattak a pincében található régi kemence iránt. Ez indított bennünket arra, hogy szakemberek bevonásával megpróbáljunk minél többet megtudni a különös, titokzatos, igen jó állapotban fennmaradt építményről, mely az épület eredeti, barokk kori magjához tartozik.

A két lépcsőház közül az egyik jellemzően elegáns, a finoman díszített bejárati előcsarnokhoz kapcsolódik. A cselédlépcső a ház hátsó traktusában van, ahol a szerényebb, udvarra néző helyiségeket találjuk.

A ház fő nevezetessége a Veres Pálné utcai földszinti árkádsor helyén 1810-től 1951-ig működött *Arany Oroszlán Patika* volt. Berendezésének egy részét az államosítást követően a Kiscelli Múzeumba vitték, azóta is ott látható, illetve a Budapesti Történeti Múzeum 2012-es, biedermeier korszakot bemutató kiállítására restaurálták, és felállították az eredeti állapotnak megfelelően.

4. ábra. A kemence takarítása a KÖN után

nált pincerekeszek közül a műemlék kemencét, és az egykori pékműhely helyén egy bemutatóteret hozunk létre.

Engedélyt kértünk és kaptunk Budapest Főváros Kormányhivatala V. Kerületi Építésügyi és

5. ábra. A kibontott kemence hátfala

szerszámok vásárlására, bérlésére fordítottuk. Amit lehetett, a házban lakók és barátaiak végeztek el önkéntes munkával. Dolgozott itt irodalmár, jogász, munkanélküli, fotográfus, diák, galériatulajdonos. Közös munkánk eredményeként megnyílt a tér a kemence környezetében, feltárult a robusztus építmény egy nagyon izgalmas, boltíves struktúrában.

r. Oláh András, a *Sütőiparosok, Pékek* című szaklap felelős szerkesztője szerint egy nagyméretű, ovális, úgynevezett magyar pék-kemencéről van szó, melyet Hild József a ház 1841–42-es klasszicista átépítése során nagy tömege miatt nem bontatott el.

A szakember javaslatára elhatároztuk, hogy „kiszabadítjuk” a már nem használt

Örökségvédelmi Hivatalától a használaton kívüli pincerekeszek elbontására. Anyagi fedezetünk mindössze a Budapest Bank Budapestért Alapítvány 2013. tavaszi pályázatán elnyert 250 ezer forint volt.

Ezt az összeget a hosszú évtizedek alatt összegyűlt lomok elszállíttatására és

A következő lépés a járófelület és a boltozat rendbehozatala, a világítás megtervezése és kiépítése, a bemutatótér berendezése. Természetesen az autentikus bemutatáshoz szükség van a kemence történetének, funkciójának, szerkeze-

6. ábra. Az egykori péküzem helye, a bemutatótér

tének a kutatására, mely feladat némileg túlmutat

egy társasház egyébként is korlátos lehetőségein, ezért igyekszünk a munkába különböző intézményeket bevonni:

- A Magyar Pékek Fejedelmi Rendje kilátásba helyezte, hogy ha megfelelő körülményeket tudunk biztosítani, akkor a korabeli berendezést idéző tárgyakkal: vetőlapátokkal, dagasztóteknőkkel és egyéb felszerelésekkel segítenek a helyiség rekonstrukciójában, hogy a látogatóknak maradandó élményt tudjunk nyújtani.
- A korabeli kemencék és a klasszikus pékszakma történetéről Turi Tibor, a nagykőrösi Toldi Miklós Élelmiszeripari Szakközépiskola oktatója tartott előadást az épület közösségi helyiségében, az Arany Oroszlán Klubban.
- A Budapest Beyond Sightseeing városi sétákat szervező cég felvette az épületet, a patika és a kemence bemutatásával együtt, a meglátogatandó célpontok listájára.
- Folyamatban van a Veszprémi Téglamúzeum bevonása a téglából rakott kemence anyagának, korának vizsgálatába.

Pályázatunk célja tehát a pékkemencét övező tér átalakítása abból a célból, hogy a barokk kori építményt a maga teljességében be tudjuk mutatni, illetve elhelyezhessük a reményünk szerint rendelkezésünkre bocsájtott pékipari eszközöket, a pékművességet bemutató tablókat. A további kutatások reményünk szerint előbb-utóbb lehetővé teszik az objektum az ipari műemlékké nyilvánítását.

7. ábra. A kivilágítandó boltozat egy része

A legfontosabb a boltozat, a járószint rendbehozatala, az architektúrát kiemelő világítás kivitelezése és természetesen a korabeli pékművességet idéző tablók elkészítése. A világítást a K-Ligt Kft. tervezi, a kivitelezés fedezete – reményünk szerint – a Budapest Bank Budapestért Alapítvány 2014-es tavaszi pá-

lyázatán megpályázott összeg lesz.

Távolabbi terveink sokmilliós nagyságrendű ráfordítást igényelnek, ám megvalósításuk nem elképzelhetetlen. A kemence felett van egy, az V. kerületi Önkormányzat tulajdonában levő üzlethelyiség, melyből az épület műemléki felügyelője, Vinkovits Zsuzsanna szerint lejáratot lehet építeni közvetlenül a bemutatótérbe, mely később valódi pékmúzeumként üzemelhetne – tovább gazdagítva a Belváros kulturális örökségét.

Tisztelettel:

Jeney Attila

Budapest, 2014. március 25.